

41. PLT Theater, Burgemeester Van Grunsvenplein 145

bouwjaar 1961
architect Frits Peutz/Bernard Bijvoet
stijl Modernisme

De voormalige Stadsschouwburg Heerlen draagt nu de naam Theater Heerlen en maakt deel uit van de Parkstad Limburg Theaters. Het gebouw beschikt over drie zalen een theatercafé en een foyer waar kan worden opgetreden.

De grote zaal is, met een capaciteit van 1.057 zitplaatsen, de grootste theaterzaal van Limburg.

In de vrije, strakke architectuur van de buitenkant overheerst het verticale, als tegenwicht voor de horizontale lijnen van de omliggende flats. De inspringende, donker gehouden onderbouw is hier medeverantwoordelijk voor. De rekvisieten- en decortoren is in de theater-architectuur vaak dominant aanwezig maar is hier een nauwelijks opvallend element. Uitnodigend is de grote raam- en vensterpartij in het front, gemaakt van aluminium en in beton gevat.

Het wat bonkige gebouw verwijst met zijn ondoorzichtige vliesgevels en door het ontbreken van uitbundige versieringen naar de industriële architectuur in de 'mijntijd'

Ir. Bijvoet was verantwoordelijk voor de inrichting van de grote zaal. Verschillende andere schouwburgen in Nederland waren in die jaren van zijn hand. Slijtage en het niet meer voldoen aan de huidige wet- en regelgeving maakten een ingrijpende restauratie en renovatie van de schouwburg noodzakelijk. Het gerenoveerde theater is in 2013 opgeleverd.

42. Flats, Apollolaan en Muzenlaan

bouwjaar 1963
architect Peter Sigmond
stijl Modernisme

Egidius Joosten wilde in de vijftiger en zestiger jaren van de vorige eeuw met de Vascomij op grote schaal goedkope woningen bouwen. Peter Sigmond (afgestudeerd aan de TU in Boedapest) vluchtte in 1956 uit Hongarije naar het Westen.

Joosten en Sigmond realiseerden o.a. in de wijk Welten, in het Loon en in Vrieheide-de Stack karakteristieke betonnen architectuur, waarvan deze flats een voorbeeld zijn. Opvallend is de gevelarchitectuur zonder dragende wanden en zonder de in het metselwerk uitgespaarde gevelopeningen. Er werd gewerkt met een

tunnelbekisting. In de betonnen drager werden vervolgens voor- en achterpuien geplaatst. In de puien zijn kleurige 'Glasal-platen' als paneelvulling gebruikt.

In 1962 komen er bij Vascomij grote financiële problemen en in 1967 gaat de firma failliet, een enorme schuld achterlatend. De gemeente neemt de woningen in Welten, Vrieheide-de Stack en deze flats met maisonnettes uit het faillissement over en brengt ze onder in de Stichting 1277.

In 1977 komt het woningbezit van de deze stichting op een vreemde manier in handen van de bouwfirma Marcel Muyres in Sittard. Deze firma verkoopt het geheel na enkele jaren later wisselt het nog twee keer van eigenaar. De laatste is een belegger, die het nog steeds in bezit heeft.

43. Vrijstaande villa, Kruisstraat 2-4-6

bouwjaar	1925
architect	J.W. Rijns
stijl	Traditionalisme met invloeden vanuit het eclecticisme

De villa werd oorspronkelijk Villa Widdershoven genoemd, naar de opdrachtgever en eerste bewoner en is pas later Coriovallum gaan heten.

De villa is opgetrokken op een rechthoekig grondplan met kelder, in twee bouwlagen en kap en voorzien van een lager bouwvolume in één bouwlaag met kap. De hoek voorgevel/ linker zijgevel is verbijzonderd met een torenachtige uitbouw met een spitse kap. De gevels zijn uitgevoerd in bruinrode baksteen in halfsteens verband boven een plint in cementpleister respectievelijk blokken natuursteen in onregelmatige vorm en een hardstenen deklijst. Doorlopende speklagen in cementpleister zijn aangebracht ter hoogte van de lekdorpels en het in kunststeen uitgevoerde kalf. Een fries onder het gootoverstek op zware klossen is uitgevoerd met baksteen die paarsgewijs om en om horizontaal en verticaal zijn verwerkt.

De villa is gelegen op een verhoging. Een flauwe helling leidt tot het tegen de voorgevel aangebouwde portaal voor de entree. Het pand is van monumentaal belang vanwege de architectonische opzet met een zeer rijke detaillering van het exterieur, de toepassing van moderne materialen en vanwege de resterende interieuronderdelen. Mede als voorbeeld van woningbouw voor de hoogste maatschappelijke klasse.

Dr. Widdershoven was een geboren Heerlenaar, die in 1913 in Heerlen als huisarts begon. Hij had veertien kinderen en was onder andere zeer actief in de Heerlense sportwereld.

In het pand zijn later 9 appartementen gerealiseerd.

44. ABN Bank, Promenade 297

bouwjaar 1968
 architect P. H. Dingemans
 stijl Modernisme

Het bankgebouw moest een kroonstuk worden aan het begin van de doorbraak in het plan Promenade II naar het stedenbouwkundig ontwerp van Holt, waarvoor enkele woningen aan de oude Geerstraat moesten worden gesloopt.

Dingemans ontwierp in 1968 de ABN-bank als hoeksteen van de Promenade. De bank zou een onneembare vesting moeten worden, maar dat bleek nog voor de opening van de bank in 1969 een wassen neus. Tijdens het Pinksterweekend van 1969 openden inbrekers de 35 cm dikke kluisdeur van de bank en namen zonder sporen van braak een half miljoen gulden mee.

De daders zijn nimmer gevonden, hoewel daar wel vermoedens over bestaan. Naar beweerd wordt waren de deuren van de kluis al tijdens de bouw voorberekt.

Het statige karakter van de bank wordt door de hoge pilaren op een moderne wijze verhoogd. Een plastisch resultaat met een speelse afwisseling van kleine en grote balkons binnen de symmetrische betonnen staalopbouw van het woonflatgedeelte. kon worden bereikt door toepassing van maisonnettes waarbij een woning gebruik maakt van twee verdiepingen in het flatgebouw.

Momenteel huisvest het gebouw de ABN-AMRO bank.

45. Kopgebouwen, Promenade 53 e.a.

bouwjaar 1997-1999
architect Oswald Ungers
stijl Modernisme

Al in de jaren zeventig wordt gesignaleerd dat de loopafstand tussen de Klomp en het Loon over de pas in 1969 officieel geopende Promenade eigenlijk veel te lang is. Als uitwerking van het herinrichtingsplan van 1989 werd het bureau Ungers aangezocht ontwerpen hiervoor te maken.

Als bijdrage aan het herinrichtingsplan stelde het bureau Ungers voor om de lange as van de promenade met vier kubusvormige gebouwen te verdelen in twee kleinere lijnvormige compartimenten. Daarbij zou het eerste deel voorzien worden van opgeknipte platanen en het tweede deel van een glazen overkapping. Dit laatste is niet doorgegaan.

Ungers (1926) behoort tot bekendste Duitse architecten van na de oorlog. Zijn heldere vormtentaal wordt gekenmerkt door een streng ordeningsprincipe. Hij varieert en transformeert op basis van een geometrisch raster met primaire vormen zoals vierkanten en kubussen. Interessante bijkomstigheid is dat door weglating van twee kleine vierkantjes in een groot vierkant (van drie bij drie kleine vierkanten) de letter H (van Heerlen) ontstaat.

Dit ontwerpstramien komen we veelvuldig tegen in de belemmeringpalen, de verlichting, de bestrating, leibomen en ook in deze kopgebouwen. De stedenbouwkundige opzet van deze gebouwen voegt een nieuwe verdeling toe zonder het concept van de lange lijnbaanachtige promenade tussen Glaspaleis en de Schouwburg uit de jaren zestig geheel te verlaten.

46. Winkel, Geleenstraat 72

bouwjaar 1930
architect Henri Dassen
stijl Traditionalisme met invloeden van de Amsterdamse School

Het pand bestaat uit een rechthoekig grondvlak in drie bouwlagen met plat dak. De voorgevel is boven de onderpui uitgevoerd in baksteen in onregelmatig kettingverband en wit geschilderd. De achtergevel is uitgevoerd in donker roodbruine baksteen in kruisverband.

De begane grond is tussen de bouwmuren geheel geopend. De opening is omkaderd met een bekleding van hardstenen platen. Boven de borstwering bevindt zich een terugliggend ongedeeld raam. Voor het raam langs is een smalle uitstekende stijl aangebracht, die doorloopt boven de onderste luifel tot tegen de onderzijde van de bovenste luifel.

De beëindiging van de gevel bestaat uit een verhoogd middengedeelte, ter breedte van het verdiepte veld, afgewerkt met een afgeronde rand met op gezette afstand een sierelement, begrensd door halfronde zuiltjes, die deels kwartrond zijn uitgehaald boven drie banden, die de kwartronde vorm volgen. De lagere gedeelten aan weerszijden zijn met een recht blok afgewerkt. Tegen dit gevelvlak aan beide zijden is een smeedijzeren vlaggenmasthouder aangebracht, met daarin een houten vlaggenmast.

47. Winkel, Geleenstraat 57

bouwjaar 1898
 architect Onbekend
 stijl Traditionalisme met invloeden vanuit de neorenaissance

Het pand is opgetrokken op rechthoekig grondvlak in twee bouwlagen met kap en is aan de achterzijde deels uitgebouwd in één respectievelijk twee bouwlagen met plat dak. De gevels zijn opgetrokken in licht roodbruine baksteen in kruisverband. De plint is opgebouwd uit een onderste gedeelte bekleed met platen natuursteen, waar boven vier metselgangen in baksteen en een afsluitende natuurstenen waterslag met vlakke band er boven.

De gevel wordt beëindigd met een fries met, tussen de rijk bewerkte acht paren consoles die het gelijste gootoverstek dragen, velden met keramische tegels met daarop een gepolychromeerde voorstelling met Jakobsschelpen en acanthusblad.

48. Winkel (Pand Roeks), Geleenstraat 37

bouwjaar 1905
architect Onbekend
stijl Traditionalisme met invloeden vanuit de Jugendstil

In 1929 vond er een verbouwing plaats door architect Roeks. Op dat moment was het pand in gebruik als slagerij (van H. Oostwegel). De tweede en derde bouwlaag zijn nog authentiek.

De uitbundige geveldetailering met invloeden van de jugendstil en de ronde raamvorm maken duidelijk hoe rond de eeuwwisseling bouwvormen, die aan de natuur en aan de klassieken ontleend zijn, staan naast vernieuwing en rationalisatie.

49. Winkel, Geleenstraat 52/Honigmannstraat 2

bouwjaar 1952
architect Jac Marcus
stijl Modernisme met invloeden

Het hoekpand, ook bekend als winkelpand Marcus is opgebouwd op een rechthoekig grondplan in vier bouwlagen, geheel onderkelderd, met aan de achterzijde aanbouwen in verschillende bouwhoogten met plat dak.

De gevels zijn uitgevoerd in donker roodbruine baksteen in kettingverband met terug liggende voegen. De gevel aan de Honigmanstraat bestaat uit een vierlaags hoofdbouwmassa aan de rechter zijde en lagere aanbouwen aan de linker zijde. De linker zijde bezit een relatief gesloten hoge begane grond, reikend tot de onderdorpel van de vensteropeningen op de verdieping in de hoofdbouwmassa, met in de gevel een entree.

In dit pand was voorheen een slagerij gevestigd, met het beeld van Sint Hubertus aan de gevel.

50. Brandkraan, Geleenstraat

bouwjaar 1920-1930
 architect onbekend
 stijl Type Bergen op Zoom

De geheel in ijzer uitgevoerde brandkraan bestaat uit een ronde basis, die naar boven toe overgaat in een conisch uitlopend gedeelte dat met een kop met brede rand wordt afgesloten.

Op de kop een uitstekend gedeelte met een driehoekige kop, waar middels een bijpassende sleutel de watertoevoer kan worden geopend. Op de kop staat de tekst "Bergen op Zoom" en "Holland".

Aan twee zijden bevinden zich enigszins schuin naar beneden gerichte aansluitpunten voor de brandslang, afgesloten door een deksel met een uitstekende driehoekige kop, waar middels een bijpassende sleutel de deksel kan worden open geschroefd. De deksels zaten oorspronkelijk middels een kettinkje verbonden aan de basis, hetgeen echter niet meer aan de deksel is verbonden.

51. Voormalige Boerenleenbank, Promenade 14

bouwjaar 1970
architect Abele Postma en Johan Postma jr
stijl Structuralisme

Het gebouw werd in opdracht van de Handelmaatschappij "Het Zuiden" uit Eindhoven ontworpen door de architecten Ae.G Postma en J.D. Postma jr. te Deventer. In eerste instantie als een Boerenleenbank met bovenwoningen;

Het in 1962 door Holt ontworpen uitbreidingsplan voor het centrum van de stad voorzag in de aanleg van een doorlopend voetgangersgebied van de Klomp tot aan Het Loon. Vanaf de Saroleastraat werd daarvoor de Promenade aangelegd.

Nadat in 1964 aan de overkant van de Honingmanstraat het warenhuis Schunck was verrezen werd in 1970 de bouw gestart van de voormalige Boerenleenbank (later Rabobank) aan de overkant, gelegen in het deel dat Promenade II werd genoemd.

Het gebouw heeft een bijzonder ruimtelijke architectuur. Het bestaat uit een gewapend betonskelet ingevuld met metselwerk en glas. Het front springt boven de begane grond naar voren waardoor als het ware een zwevende verdieping ontstaat. Het geheel is een spel van open, dicht, dun en dik.

Eind zeventiger jaren is de gevel van het bankgedeelte zowel aan Honigmanstraat (realisatie nachtkluis) als aan de Promenade (vergroting vitrine) veranderd. Door concentratie van werkzaamheden van de bank kwam het pand leeg te staan.

Het ernaast gelegen en al lang leegstaande winkelcentrum De Plu is inmiddels geheel gesloopt, maar het voormalige bankgebouw bleef vanwege zijn monumentale waarde gespaard.

52. Woonhuis (Huis Hochstenbach), Dautzenbergstraat 46

bouwjaar 1933
architect Frits Peutz
stijl Modernisme met invloeden van de Nieuwe zakelijkheid

De naam Huis Hochstenbach is terug te herleiden tot de eerste bewoner van dit pand momenteel in gebruik als winkelpand.

Het pand is opgebouwd op rechthoekig grondvlak in drie bouwlagen met zadeldak met de nok evenwijdig aan de straat. De voorgevel is uitgevoerd in gele baksteen in Vlaams verband. Het dak is gedekt met gesmoorde VH-pannen. In de uiteinden van de nok staat een gemetselde schoorsteen.

De voorgevel is spiegel-symmetrisch over de as van het pand. Centraal in de gevel is de entree gesitueerd in de vorm van een rechte doorgang, afsluitbaar met een hekwerk van staf- en stripijzer. Binnen het inpandig portaal ligt een stoep met drie hardstenen treden voor een moderne pui met schuifdeuren.

Op de verdieping bevinden zich aan weerszijden van de as een kleine vensteropening met tweeruits stalen

stolpramen. Grenzend aan de bouwmuur bevindt zich aan weerszijden een grote gevelopening met daarin een stalen pui, die met twee bredere stijlen is verdeeld in een breed middendeel en smallere zijdelen. In de zijdelen een vierruits raam, respectievelijk een tweeruits onderraam en een tweeruits draairaam boven.

53. Woonhuis (Huis Vijgen), Dautzenbergstraat 44

bouwjaar 1932

architect Jos Wielders

stijl Modernisme met invloeden van de Nieuwe zakelijkheid

Het pand is gebouwd om uitsluitend als woonhuis te dienen voor paardenhandelaar H.N. Vijgen. Opvallen zijn de eigenzinnige knik in de constructie van de doorlopen- de raamkozijnen, het handelsmerk van Wielders, waardoor in de gevel een nis ontstaat met hoeken van 45 graden.

Door deze knik is er op de eerste verdieping een balkonnetje ontstaan. Wielders hield de gevel vlak en plaatste de ramen in een rij aaneen. Door de inspringende hoek geheel tegen de zijgevel links ontstond een subtiële asymmetrie.

54. Woonhuis/Tandartspraktijk, Dautzenbergstraat 42

bouwjaar 1930
architect Alphons Boosten
stijl Traditionalisme

Boosten ontwierp dit woonhuis met praktijkruimte voor tandarts Gerards met een symmetrische driedeling in de eerste en tweede verdieping. Wonen werd op de eerste verdieping gesitueerd, hetgeen in de voorgevel duidelijk herkenbaar is.

In plaats van ramen zijn er drie openslaan- de deuren met drie metalen balkonnetjes. De architect trok de vlakke gevel door tot boven de derde verdieping en markeerde de aanzet van het lage zadeldak met een forse daklijst.

55. Winkel (Boekhandel Anten), Oranje Nassaustraat 11

bouwjaar 1931/1950
architect Jan Hubert van den Bongard/Jos Martens
stijl Traditionalisme

Dit pand wordt evenals veel andere panden in de Saroleastraat, Honigmanstraat en Oranje Nassaustraat gekenmerkt door de verschillende architectonische behandeling van de begane grondlaag en de bovenbouw. Dit komt doordat veel woonhuizen zijn verbouwd tot winkels en deze winkels vaker zijn gemoderniseerd.

Dit pand staat bekend als de voormalige boekhandel en drukkerij Anten, met als meest opvallende architectonische detail de zes gebogen etalageramen.

Later in 1950 is het pand verbouwd in zijn huidige vorm. Daarbij is vooral de begane grondlaag veranderd, maar de vensters met bogen zijn gebleven. Architect Jos Martens respecteerde het werk van zijn Heerlense voorganger van den Bongard. Hij heeft de bekleding van de winkel consequent in één materiaal doorgevoerd. In de Dautzenbergstraat worden de boogvormige etalages afgewisseld met een klein raam. Boven de hoofdentree is eveneens een klein raam aangebracht en een kleine gebogen luifel. De omlijstingen van de etalages hebben bijpassende versieringen. In het gevelontwerp is de brievenbus met belettering ingepast. Dat de architect trots was op zijn werk, bewijst de gevelsteen met zijn naam.

In 1985 zijn boven de bedrijfsruimte twee kleine woningen gerealiseerd. Bouwvergunning dd. 14-5-1985 (1985/240)

Oud map nummer Rijkheijt b-3744

Een tijdlang was de vrijwilligerscentrale Heerlen in het pand gehuisvest. Momenteel staat de winkelruimte leeg en wordt te huur aangeboden.

56. Winkel, Oranje Nassaustraat 5

bouwjaar 1909
 architect Onbekend
 stijl Traditionalisme

Het pand is ontworpen als winkelpand en doet tegenwoordig dienst als kapsalon. Het oorspronkelijk karakter van dit pand is gehandhaafd gebleven. Belangrijk daarbij is de oplossing met een portiek en gebogen etalages en de toepassing van geglazuurde baksteen.

Deze vormgeving werd in het hele centrum veel vaker toegepast, maar heeft bij veel naoorlogse verbouwingen het loodje moeten leggen. Optimaal gebruiken van grondoppervlak en overlast in de portiek werden daarbij als motief opgegeven.

De toegangsdeur tot de bovenwoning en de detaillering van de bovenlichten in de etalage vensters zijn hier nog aanwezig.

57. Juwelier Vaessen, Bongerd 11

bouwjaar 1926
architect: Henry Dassen
stijl Traditionalisme

Dit gebouw en de naastgelegen panden zijn gerealiseerd in een traditionalistische bouwstijl en kunnen worden beschouwd als de tegenpool van het modernistische Glaspaleis. Dassen was in 1927 ook betrokken bij de plannen van Schunck voor een nieuw modehuis maar heeft plaats moeten maken voor Peutz.

De straatgevels zijn uitgevoerd in bruinrode baksteen in staand verband (alle strekken lagen liggen boven elkaar). De begane grondlaag van de voorgevels zijn uitgevoerd als winkelpui in een met natuurstenen platen beklede omkadering. De gevels hierboven zijn tussen pilasters voorzien van verdiepte velden, die doorlopen over twee verdiepingen en worden beëindigd met opvallende zware natuurstenen lateien. In het veld zijn dunne deelzuiltjes opgemetseld, ter breedte van een kop (halve steen), waar tegen/tussen op beide niveaus de kozijnen zijn geplaatst.

De kozijnen op de eerste en tweede verdieping hebben een onder- en bovenraam, waarvan het laatste is voorzien van een glas-in-loodvulling. Ze zijn naar de zijde van het deelzuiltje iets naar buiten geplaatst. De lekdorpel en de latei volgen deze positie, waardoor een bescheiden plastiek ontstaat. De gevel is op de straathoek afgeschuind en wordt beëindigd met een natuurstenen deklijst, die in het midden opwaarts is geknikt.

De hoekoplossing is hoger opgetrokken, boven de dakgoten en dakkapellen van de aansluitende vleugels. Tegen de muurdam tussen twee vensteropeningen is een smeedijzeren vlaggenstokhouder bevestigd. Aan weerszijde van de vlaggenstok is in siersmeedwerk het bouwjaar 1926 vermeld. De mooie voordeur in de Oranje Nassaustraat kan worden gezien als een bekrachtiging van de wens tot wonen boven winkels.

58. Voormalig GSL-gebouw, Wilhelminaplein 25

bouwjaar 1959-1962
architect Gerard Holt
stijl Modernisme

Dit gebouw is in de periode 1959-1962 ontworpen door Prof. G.H.M. Holt als huisvesting voor het Secretariaat van de Vereniging De Gezamenlijke Steenkolen Mijnen In Limburg (GSL).

Het gebouw is van grote betekenis geweest voor de ontwikkeling van de mijnindustrie en kan daarom als mijnmonument worden aangemerkt. De bouw ervan plaatste de oude apothekers- en burgemeesterswoning 'De Luijff' tegen een decor van ingetogen modernisme. Dit GSL-gebouw experimenteert met de nieuwe vormen in de oude stad. Door het oude monument te koppelen aan het GSL-gebouw ontstaat een kleurrijke stedelijke context met een kleinschalig pleintje waarin de geschiedenis van Heerlen als administratief centrum (en als belangrijke mijnzetel) wordt weerspiegeld.

In 1970 kocht de gemeente het pand als huisvesting voor de muziekschool. In 2003 vertrok de muziekschool naar een andere locatie: het Glaspaleis. Daarna werd het gebouw gebruikt door Hee-Art centrum voor kunstzinnige vormgeving, kunsteducatie & creativiteit. In 2011 is het pand door Peutz architecten omgevormd tot het zogenaamde Betahuis. Het Betahuis van nu is een creatieve plek voor studenten, (jonge) ondernemers en kunstenaars.

De initiatiefnemers zijn geïnspireerd door onder andere het goedlopende Betahaus in Berlijn en door de creatieve ontwikkelingen, zoals die nu reeds in Heerlen Centrum langs de zogenaamde culturele as ontstaan. De gebruikers zijn mobiele werknemers, werknomaden, studenten, startende bedrijfjes, zelfstandige professionals, zzp'ers en freelancers.

59. Voormalige Dansschool Degenkamp, Klompstraat 31-33

bouwjaar 1910
architect Onbekend
Stijl Traditionalisme met invloeden vanuit het eclecticisme

Het pand is opgetrokken op rechthoekig grondplan in twee bouwlagen met kap. De gevels zijn uitgevoerd in licht roodbruine baksteen in kruisverband. Pleisterwerk is toegepast in de plint, de deur- en vensteromlijstingen, speklagen, het fries en de geveltop. Het Mansarde-zadeldak is gedekt met antraciet betonpannen.

De voorgevel bestaat uit vier venstertraveeën, waarvan de tweede van links hoger is opgetrokken met een geveltop. De twee traveeën rechts liggen iets terug. De gevel is voorzien van een in pleister uitgevoerde plint met een onderstrook met een 'gebouchardeerd' oppervlak, waar boven een vlakke strook. De plint wordt beëindigd met een geprofileerde waterslag op hardstenen blokjes. De borstwering op de verdieping is voorzien van twee waterslagen, met op het veld er tussen omlijste velden. Het fries is voorzien van een 'gebouchardeerd' oppervlak, waarin de consoles zijn gesitueerd, die het gelijste houten gootoverstek dragen. De linker zijgevel is blind uitgevoerd.

De hoofdopzet van de rechter zijgevel is gelijk aan die van de voorgevel. Op de begane grond bevinden zich twee vensteropeningen, voorzien van een omkadering met vlakke lijsten met tweemaal een diamantkop-motief en een bekroning met een segmentboogvormig fronton. Het timpaan is voorzien van een versiering met een schelp en acanthusblad. In de vensteropeningen een kozijn met een ongedeeld onder- en bovenraam.

In het pand was jarenlang de dansschool Degenkamp gevestigd. Vele Heerlenaren en inwoners van omliggende plaatsen hebben daar het dansen geleerd. Later werd het pand gesplitst in twee woonhuizen.

60. Voormalig Coriovallumcollege, Klompstraat 30

Bouwjaar 1959-1961
 Architect Peter Sigmond
 stijl Modernisme (Wederopbouw)

De moderne vleugel is opgetrokken in vier, deels vijf, bouwlagen op een rechthoekig grondplan rond een open binnenplaats. De constructie is grotendeels opgebouwd uit geprefabriceerde elementen met kolommen en liggers, die deels zichtbaar zijn in de gevels. Het constructieve raamwerk is voor wat betreft de gevels (deels) gevuld met metselwerk in geelbruine baksteen in wildverband, dan wel gevel vullende puien.

De gevels aan de binnenplaats tonen eveneens de constructieve structuur, die is geaccentueerd door een verdubbeling van de vloerliggers, met op elk niveau in elke travee met elk een meerruits pui. Tegen de achterzijde van de voorgevel staat in de binnenplaats een volledig gesloten trappenhuis, bestaande uit een ronde traptoren, deels geschoven in een vierkant trappenhuis.

Momenteel doen de gebouwen dienst als bedrijfsverzamelgebouw.

61. Voormalig Coriovallumcollege, Gasthuisstraat 21

Bouwjaar 1935
 Architect Henri Seelen
 stijl Traditionalisme met invloeden vanuit de Nieuwe Zakelijkheid

Vrijstaand schoolgebouw, gebouwd omstreeks 1935 (Nieuwe Zakelijkheid) en hiermee verbonden vrijstaand schoolgebouw, gebouwd omstreeks 1960 (Wederopbouw).

Het oudste deel van het schoolgebouw bestaat uit een complex van vleugels, die gezamenlijk een U-vormige plattegrond vormen. De gevels zijn opgetrokken in geelbruine baksteen boven een plint in mangaansteen, beide in kettingverband met terugliggend voegwerk. De straatzijde van het complex wordt gevormd door de kopgevels van beide naar de straat gerichte vleugels.

De kopgevel van de linkervleugel is gesloten op vijf ronde vensteropeningen na, die zijn voorzien van een meerruits raam. De rechter kopgevel bezit op de begane grond een grote deuropening met dubbele houten deuren en op de verdieping drie grote vensteropeningen met een drielicht met meerruits onder- en bovenramen. Het gebouw kent een aantal glas-in-loodramen van Henri Schoonbrood en een H. Hartbeeld aan de gevel gemaakt door Charles Vos.

62. Winkel, Pancratiusstraat 9

bouwjaar	1920
architect	Onbekend
stijl	Modernisme

Het oorspronkelijke pand op deze plaats werd in 1920 gebouwd in de gedempte gracht. Het pand heeft een breedte van 5,6 tot 3,4 meter en een diepte van 16 meter. Door de vele aanpassingen in de loop der tijd was de relatie tussen de begane grond en de verdiepingen verstoord.

Het gehele casco inclusief de voor- en achtergevel zijn vernieuwd. Voor de vernieuwing van de straatgevel is door Michel van de Berg gekozen voor een totaalconcept bestaande uit een compositie van cortenstaalplaten. Het ritme van de staalplaten wordt geaccentueerd door de ruwe lasnaden, waardoor de platen aan elkaar zijn verbonden.

In dit ritme zijn de aluminium kozijnen opgenomen. De entree van de winkel met een oppervlakte van 70 m² en de entree van de drie woningen op de drie verdiepingen boven de winkel zijn gescheiden aan de voorgevel gehandhaafd.

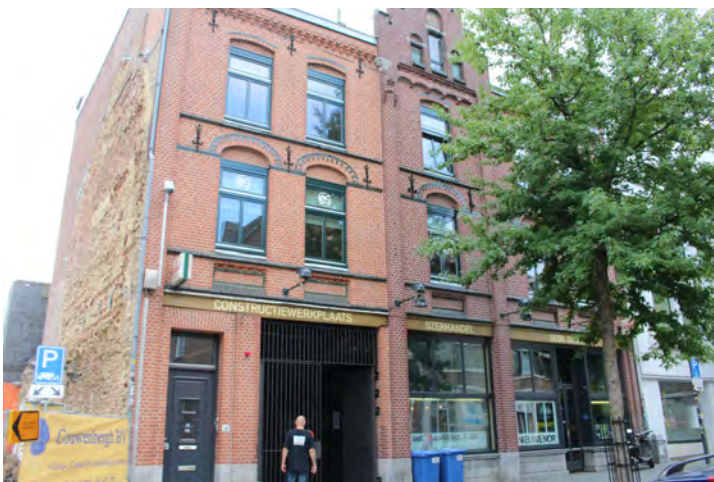
63. Voormalige IJzerhandel Schmitz, Pancratiusstraat 30

bouwjaar 1920
architect Jos Seelen
stijl Traditionalisme

De voormalige constructiewerk- plaats en ijzerhandel Schmitz (nu Nieuwe Nor) heeft een interessante trap-gevel met treden die lijken op kantelen met schietgaten. De gevel heeft veel ornamenten en versnijdingen met ambachtelijke baksteendetails, raamdorpels, togen en lijsten kenmerkend voor de neorenaissancestijl.

In de topgevel zitten drie vensters met rondbogen. In boog- velden en borstweringen zijn metselmozaïeken toegepast met versieringen van ineengevlochten bakstenen in keper- verband. Verder zijn de koppen in de lijsten iets uitgemetseld (muizentand)

De groen geglaazuurde bakstenen geven een bijzondere uitstraling aan dit pand. Het getuigt van respect voor de geschiedenis dat de authentieke belettering ondanks de functiewijziging is blijven zitten.

64. Voormalig Reisbureau Lissone-Lindeman, Pancratiusstraat 26 / Gasthuisstraat 1, 1a t/m 1g

bouwjaar 1953-1957
architect Gerard Holt
stijl Traditionalisme

Het voormalig reisbureau Lissone-Lindeman bestaat uit één raster van kozijn- en loggiaopeningen. Het pand heeft een driedeling bestaande uit: een begane grond met vrij dragende kolommen; drie verdiepingen omsloten met een terug liggende omranding en een zogenaamde setback.

Architect Holt paste een vorm van architectonische omlijsting vaker toe om te laten zien dat de afzonderlijke woningen bij een groter geheel behoorden. Ondanks een recente verbouwing is dit gebouw een voorbeeld van het veranderingsproces van agrarisch dorp naar moderne stad.

De ramen met brede dagkanten geven de gevels veel schaduwwerking en plasticiteit.

De afgeschuinde hoek geeft blijk van een stedenbouwkundige kijk op deze locatie en geeft een royaal zicht op de neogotische kapel en de ronde bebouwingsstructuur ter plaatse van de gedempte gracht aan de overkant.

65. Pastorie, Pancratiusstraat 41

bouwjaar 1901
architect Jos Seelen
stijl Traditionalisme

De Pancratiusstraat heette eerst Emmastraat en daarvoor Dorpsstraat. Op deze plek in de gedempte gracht stond vanaf 1786 het eerste “schoolhuijs” van Heerlen. Het pand werd in 1900 afgebroken en er kwam de woning voor de pastoordeken voor in de plaats.

Het pand is opgetrokken in rode baksteen in kruisverband en heeft enkele kenmerken van de neorenaissance, rijkelijk versierd met ornamenten in naturel mergelsteen. Interessant is de driedeling met congruente halve cirkels die herhaald worden in de grote boogcirkel van het driehoekige front. Opvallend zijn verder de jaartalsteen en het gevelkruis.

66. Winkel (Quanjel), Pancratiusstraat 17

bouwjaar 1916
 architect Henk Stoks
 stijl Traditionalisme met invloeden van het eclecticisme

In dit eclectische pand, hetgeen wil zeggen dat er gekozen is voor meerdere bouwstijlen door elkaar heen, was lange tijd bakkerij Quanjel gevestigd. Midden in de gevel is een gevelsteen aangebracht met daarop een kroon. Deze kroon verwijst naar het ooit tegenover gelegen, maar inmiddels verdwenen hotel "De Kroon".

In de gevel komen de veranderingen in de architectuur rond de eeuwwisseling tot uiting. We herkennen versieringen uit de artdecostijl en het sleutelgat motief uit de jugendstil.

Het pand sluit mooi aan in de rondvorm van bebouwing die ontstaan is ter plaatse van de gedempte gracht rond het fort van Heerlen.

67. Voormalige Twentsche Bank, Pancratiusplein 46a

bouwjaar 1940
architect [Wilhelmus Santhövel en W. Tap](#)
stijl Traditionalisme

De voormalige Twentsche Bank heeft als organisatie bestaan van 1861-1964. Het gebouw is in de jaren zeventig als ABN AMRO uitgebreid in een geheel andere bouwstijl.

Het oorspronkelijke bankgebouw heeft een klassiek volume en is afgedekt met een schilddak. De voorgevel van de eerste verdieping is symmetrisch, de voorgevel van de begane grond niet. De voorgevel en de linkerzijgevel zijn opgetrokken in zandsteen op een plint van hardsteen. In de begane grondlaag bevinden zich authentieke kozijnen voorzien van glas en lood.

In 1998 is het bankgebouw in gebruik genomen als Grand Café en Restaurant en kreeg het de naam Oppidom. De naam is afgeleid van het Latijnse oppidum hetgeen vesting of vluchtburcht betekent en verwijst naar de middeleeuwse vesting Herle. Met de nieuwe bestemming heeft men geprobeerd het karakter van beide gebouwen te bewaren en de moderne architectuur te koppelen aan de traditionele architectuur.

Inmiddels is de naam aangepast naar Beerkompanie, een verwijzing naar een kleine, stadsbrouwerij in het pand.

68. Café Pelt, Pancratiusplein 48

bouwjaar 19e eeuw
architect Onbekend
stijl Traditionalisme

Dit pand was in het begin van de vorige eeuw bekend als de kaarsenhandel Knops. Knops was ook de organist van de Pancratiuskerk. Later werd in het pand de huishoudelijke artikelen zaak Valderop gevestigd.

In de jaren twintig van de 20e eeuw is het pand opgehoogd tot de huidige bouwvorm. Opvallend is het stucwerk met uitbundige versieringen in felle blauwe en gele kleuren en de ornamenten met vrouwenkopjes.

Versieringen met stucwerk kwamen in het oude Heerlen veel voor. Wellicht heeft dat te maken met Duitse invloeden en het feit dat uit hardsteen gehakte ornamenten niet voor iedereen betaalbaar waren. De fijnheid van de details op dit pand doet denken aan kunst gebaseerd op textiele werkvormen.

69. Voormalig V&D, Bongerd 4 en 6 / Geleenstraat 4-8

bouwjaar 1920
architect Jan Kuyt
stijl Traditionalisme

Jan Kuyt was de huisarchitect van V&D. Veel nieuwe winkelgebouwen van V&D in Nederland hebben, net als dit exemplaar, een traditionele bouwstijl met art-nouveau invloeden.

Dit gebouw is gelegen aan het belangrijkste marktplein van Heerlen en draagt met zijn gevels bij aan een gesloten pleinwand. Het Glaspaleis zou dat beeld later ingrijpend veranderen.

Op deze locatie ontwierp Jos Klijnen een spectaculair, modern pand met ronde vormen dat echter nooit is gerealiseerd.

70. Voormalig Bodega la Mancha, Akerstraat 1-3

bouwjaar 1970
architect Laurens. Bisscheroux
stijl Structuralisme

Bij dit gebouw is typerend voor de zeventiger jaren. Op hartstochtelijke wijze is met kleur gewerkt. De gehele stalen constructie van kolommen en balken aan de binnenzijde en aan de buitenzijde zijn licht blauw. Bouten, moeren en profielsneden zijn fel rood. De begane grondoppervlakte bedoeld voor twee kleine winkelpandjes is heel gering. De twee bovenste verdiepingen zijn uitgekraagd met een zware vloerconstructie als tegenwicht om kantelen te voorkomen.

In het gebouw zitten structuralistische vingeroefeningen voor het beroemde AZM-gebouw, iets verder aan de Akerstraat. Dit AZM-gebouw is helaas deels gesloopt.

Op de in Rotterdam gehouden tentoonstelling over het Nederlands Structuralisme had het werk van Laurens

Bisscheroux, als Limburgse variant niet mogen ontbreken. Aldo Van Eyck, de geestelijk vader van het structuralisme, wilde meer rekening houden met de sociale aspecten van de mens en de gemeenschap. Architectuur zou onderdeel moeten zijn van een herbergzame stad. Een stad van mensen. En ook hij experimenteerde met de toepassing van kleur.

71. Voormalig La Venetiana, Akerstraat 12

bouwjaar 1963
architect Laurens Bisscheroux
stijl Structuralisme

Het gebouw bracht de zonnige Italiaans cultuur uit de jaren vijftig naar Heerlen. Het werd de plek waar men kennis maakte met bijvoorbeeld de cappuccino en de Dame Blanche. Architectonisch interessant is een losstaande draagconstructie voor de eerste verdiepingvloer met lange, rijzige kolommen. De kolommen vertakken zich en dragen een dunne schaalvormige dakpartij, waardoor het daglicht tot op de begane grond binnen dringt.

De vreemde plaatsing van de ramen en de opbouw van de volumes doen denken aan het werk van Frits Peutz. De open glazen gevel aan de Uilestraat geeft verruiming aan deze nauwe passage.

72. Voormalige bibliotheek, Raadhuisplein 20

bouwjaar 1983-1988
architect Jo Coenen en Piet Mertens
stijl Post-Modernisme

Het gebouw was oorspronkelijk bedoeld als openbare leeszaal, bibliotheek en expositieruimte. Dit project ligt bij het kruispunt van de Romeinse wegen. In het begin van de jaren tachtig werd “gestreden” om een belangrijke positie aan het Raadhuisplein door de bibliotheek, een parkeergarage en de kamer van koophandel. Coenen ontwierp in één gebaar een ronde monumentale afsluiting van het plein met een knipoog naar de stadhuisgevels, een binnenhof en een middeleeuwse steeg. Hij organiseerde de verschillende ruimten langs een looproute waarbij gebruik werd gemaakt van het aanwezige hoogteverschil.

Het gebouw is getypeerd als vriendelijk monumentalisme met een sfeer van veiligheid, rust, evenwicht, luciditeit en serene orde. Met deze eerste grote opdracht voor Coenen is de discussie over de architectonische kwaliteit van Heerlen opgeleefd.

Na de renovatie van het Glaspaleis aan de Bongerd verhuisde in 2004 de bibliotheek naar de eerste en tweede verdieping daarvan. De Stadsgalerij werd in hetzelfde gebouw in de kelderruimte ondergebracht.

Na een korte periode van leegstand werd het gebouw opnieuw in gebruik genomen door het Werkplein, waarin door het UWV met gemeentelijke diensten met een vergelijkbaar werkgebied werd samengewerkt. En ook het UWV verhuisde na een tiental jaren naar een andere locatie, waarna het gebouw, na opnieuw een periode van leegstand, ter beschikking kwam voor de huisvesting van De Vondst, het centrum voor archeologie in Limburg.

73. Flat "Oranje Nassau", Raadhuisstraat 2-68

bouwjaar 1952
architect Frits Peutz
stijl Modernisme

De Raadhuisstraat was deel van een oude waterloop in het centrum van de stad, die er mede voor gezorgd heeft dat een kavel aan de andere kant van de Geleenstraat onbebouwd is gebleven. De flat dankt haar naam aan haar opdrachtgever, het Beambtenfonds van de Oranje Nassaumijnen.

Het witte flatgebouw met drie woonlagen boven een winkellaag volgt de helling van de straat. De blokken verspringen regelmatig naarmate men lager komt. De architectuur van de bandvensters en de aaneengesloten borstweringen geven het gehele complex een sterke horizontale plastiek. Door het omzetten van het gebouw op de hoeken wordt goed ingespeeld op het door Klijnen als gemeentelijk stedenbouwkundige aangegeven gesloten bouwblok.

Uit de schetsen van Peutz blijkt hoe belangrijk het was deze bebouwing af te stemmen op het raadhuis. Oorspronkelijk waren op de gevels mooie lichtreclames aangebracht.

